

Sobre la traducció de «self-deprecation»

Carles Riera

El terme anglès *self-deprecation* no té en català una traducció fàcil. Per començar, cal dir que no figura en el *Diccionari anglès-català* (= DAC) d'Enciclopèdia Catalana, considerat el diccionari bilingüe (anglès-català) més complet —ni en la versió en paper (segona edició: abril de 1985) ni en la versió en línia (enciclopèdia.cat). Tampoc el Cercaterm, del Termcat, no recull el terme¹.

La definició de *self-deprecation*, segons el *Cambridge Dictionary*, és aquesta: «the quality of trying to make yourself, your abilities, or your achievements seem less important». I, a continuació, aporta l'exemple següent: *She was unconcerned by fame and modest to the point of self-deprecation*. (És a dir: «la qualitat o l'intent de fer que les habilitats o els assoliments d'un mateix semblin menys importants»). I la traducció de l'exemple: *Ella no estava preocupada per la fama sinó que mostrava la seva modèstia*. Hem traduït el *self-deprecation* per *modèstia*, però veurem que *self-deprecation* correspon a una modèstia exagerada.

El *Cambridge Dictionary (English-Spanish)*, sense correspondència per al substantiu *self-deprecation*, tradueix l'adjectiu *self-deprecating* per *autocrític*.

De cara, però, a precisar una mica més el terme anglès, vegem ara els dos significats de *deprecation* (sense el *self*), segons el mateix diccionari anglès (l'explicació de la incògnita «X» que apareix en la traducció dels dos exemples següents ve després d'aquests exemples):

a) «showing that you think something is of little value or importance: *Her deprecating smile clearly showed that she thought I'd said something stupid*» (= fer veure que penses que alguna cosa té poc valor o cap importància: *El seu somriure X mostrava clarament que pensava que havia dit alguna cosa estúpida*);

b) «showing that you feel embarrassed, especially by praise: *She reacted to his compliments with a deprecating laugh*» (= demostrar que et sents avergonyit especialment pels elogis: *Ella va reaccionar als seus elogis amb una rialla X*).

El diccionari anglès-català de Google (que ja sabem que no és gaire de fiar) tradueix X per *obsolet* en a (*somriure obsolet*) i per *obsoleta* en b (*rialla obsoleta*). Però *obsolet -a*, en català vol dir 'antiquat' o 'poc usat' (DIEC, s.v. *obsolet*). Per tant, no són bones les traduccions *somriure obsolet* ni *rialla obsoleta*. Serien millors segurament *somriure despectiu* o *desdenyós* en a i *rialla modesta* en b (ja que aquí no es tracta d'una modèstia exagerada)².

El *Cambridge Dictionary* destaca per a l'adjectiu *self-deprecating* aquests quatre conjunts: *a self-deprecating manner*, *a self-deprecating remark*, *a self-deprecating humour*, *a self-deprecating joke*.

Notem: *He attempted a self-deprecatory smile which ended in an unpleasant grimace* = *Va fingir un somriure desdenyós que va acabar amb una ganyota desagradable*.

ORIGEN DEL TERME

El substantiu *deprecation* deriva del verb llatí *deprecatio -onis*, partint del verb *deprecari* (de *precor* 'pregar, suplicar'), significat 'desviar o evitar (un desastre)

1 Agraïxo als professors Martin Louis Hevly i Sean Murphy les observacions sobre aquest article.

2 En una cerca a Google apareixen diverses vegades els conjunts *somriure despectiu* i *somriure desdenyós*.

per la pregària'. D'on les definicions catalanes de *deprecació*:

1) «Acció de pregar que un mal sigui allunyat» (DIEC2, s.v. *deprecació*).

2) «Prec instant adreçat a una divinitat, una potència o una persona a fi d'obtenir-ne protecció, favor especial o l'allunyament de perills» (GDLC, s.v. *deprecació*). Ara bé, com hem vist més amunt, l'anglès ha ampliat el significat del terme, de manera que per a traduir *self-deprecation* no serveix el nostre terme *deprecació*. I hem de recórrer a altres mots.

El *Diccionari francès-català*, de Carles Castellanos i Rafael Castellanos, entra el mot *dépréciation* amb les següents dues accepcions:

1) RELIGIÓ *deprecació*

2) figuradament *subvaloració*, *subestimació*, *menysvaloració*

MODÈSTIA, INFRAVALORACIÓ O SUBVALORACIÓ, DESPREOCUPACIÓ, AUTODESCRÈDIT, SUBESTIMACIÓ

Una primera opció seria fer servir —com hem dit— *modèstia* com a traducció de *self-deprecation*. Però com que l'anglès també disposa del mot *modesty*, convé analitzar en què es diferencia aquest d'aquell. Així, podríem dir que la modèstia consisteix a no valorar un acte pel qual estàs rebent elogis, o bé a no mostrar que valores l'acte pel qual reps elogis (per dintre pots estar ben convençut que mereixes aquests elogis, i més i tot, però mostres al públic un aire com volent indicar que no n'hi ha per a tant; en aquest cas et valoren un comportament més aviat intrínsec), mentre que la *self-deprecation* fa referència a un cert menyspreu, un desdeny, sovint més enllà de la raó, negant simplement les habilitats (et valoren un fet extrínsec, una habilitat evident). En la *self-deprecation* hi ha una constant tendència a la negativitat.

Heus ací un exemple. Un o una, a casa, intenta de preparar unes postres a imitació de les d'un prestigiós restaurant. Un convidat diu: «Aquestes postres són delicioses!» La resposta modesta seria: «Gràcies. No són com les del restaurant, però per ser la primera vegada són encara prou mengívoles. Tinc idees sobre

com millorar la recepta.» Mentre la *self-deprecating* resposta seria: «De cap manera! No tenen res a veure amb les del restaurant: han estat al forn durant massa temps i els fruits són amargs.» Davant un elogi, el modest diu «gràcies» i a continuació matisa l'elogi o el compliment, mentre que el qui s'infravalora a ell mateix diu «no». La modèstia és una virtut, però la infravaloració vindria a ser com una falsa modèstia o, potser millor, una modèstia falsa.

Sovint infravalorem l'autoestima per a diversió dels altres³ (d'on a *self-deprecating humour* i a *self-deprecating jokes* del *Cambridge Dictionary*, s.v. *self-deprecating*); per tant, *infravaloració* podria ser un altre candidat. Riure's d'un mateix pot fer que l'oponent quedi desarmat, i és, doncs, una forma d'autodefensa. Infravalorar-se un mateix és una manera de no preocupar-se per la fama o, contràriament, de reclamar-la expressament per la via negativa.

La despreocupació pot resultar a vegades divertida. Així, a *self-deprecating humour* i a *self-deprecating jokes* podrien correspondre a *humor despreocupat* i a *acudits despreocupats*.

I encara hi hauria *autodescrèdit* i *subestimació*.

En una comparació o símil, com ara *as thick as two short planks*, que podem fer correspondre a la nostra *més curt que una cua de conill*, per a referir-nos a una persona molt poc intel·ligent, si qui fa servir aquesta comparació se l'aplica a ell mateix amb la finalitat de fer riure els altres, llavors podem parlar d'un gest *self-deprecating*.

MÉS EXEMPLES

Heus ací més exemples del Cambridge Dictionary (i la nostra traducció catalana):

Her ambition was masked by a veneer of elegant self-deprecation = *La seva ambició va ser encoberta per una capa d'elegant autodescrèdit*.

En aquest exemple, el traductor automàtic de Google dona la correspondència *self-deprecation* = *autoestima*. Però *autoestima* és *amor propi*, o sigui: 'Estima de si mateix que porta a no deixar-se ultrapassar pels altres, a no fer un mal paper, etc.' (DIEC, s.v. *autoestima*). Molt sovint veiem traduït *self-deprecation* per *autoestima*.

3 Vegeu <http://www.vaishalipatelpsychotherapy.com/difference-humility-self-deprecation/>

He portrayed himself with self-deprecation even as he set about building some thing ambitious = Es va descriure a si mateix amb falsa modèstia, si bé va començar a construir alguna cosa ambiciosa.

When we began the interview, he warned me, with merry self-deprecation, that he suffers from «nominal aphasia», or the inability to reproduce names = Quan vam començar l'entrevista, em va advertir, amb alegre despreocupació, que pateix «afàsia nominal» o la incapacitat per a reproduir noms.

El traductor de Google dóna, en aquest cas, la correspondència *merry self-deprecation = alegre despreocupació*.

Afterward, he said he thought the president's self-deprecation made him seem «more likable» = Després va dir que pensava que la subestimació del president feia que li semblés «més agradable».

I ara uns quants exemples més extrets de SKELL Language Learners (i la traducció catalana):

Satire and self-deprecation are arguably the primary characteristics of Canadian humour = La sàtira i la subestimació són, sens dubte, les principals característiques de l'humor canadenc.

Markby chuckled, his customary air of self-deprecation returning = Markby va riure de bon grat, reflectint el seu acostumat aire d'autodescrèdit.

But then perhaps, he concluded with a touch of self-deprecation, his attitude was 'out of date' = Però llavors potser va concloure, amb un toc d'infravaloració, que la seva actitud era 'obsoleta'.

Reagan had already used the phrase (he was ever good at self-deprecation) as the title of his campaign biography = Reagan ja havia usat la frase (sempre era bo infravalorant-se) com a títol de la seva biografia de campanya.

En definitiva, es tracta d'anar descobrint, en cada acte de parla quin és el significat més adequat del terme anglès *self-deprecation* (i semblants), o sigui el seu valor pragmàtic.

CONCLUSIÓ

No hi ha, segurament, una única manera de traduir al català el terme *self-deprecation*. Així, en segons quins contextos convindrà més *infravaloració*, *auto-descrèdit*, *falsa modèstia*, *despreocupació*, *subestimació*, etc. I quan es tracti dels adjectius *self-deprecating* o *self-deprecatory*, llavors podem fer servir *despectiu -iva*, *desdenyós -osa*, *despreocupat -ada*, depenent de cada cas. ■

